

שבת שובה תשפ"ד: להיות כמלאכים

1. טור אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תריט

ונוהגין באשכנז לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם וסמך לדבר במדרש ואלה הדברים רבה בפרשת ואתחנן כשעלה משה לרקיע שמע מלאכי השרת שהיו מקלסין להקב"ה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והורידו לישראל למה הדבר דומה לאדם שגנב הורמין פי' חפץ נאה מתוך פלטרין של מלך ונתנו לאשתו ואמר לה אל תתקשטי בו אלא בצנעה בתוך ביתך לכן כל השנה אומרים אותו בלחש ובי"ה אומרים אותו בפרהסיא לפי שאנו כמלאכים

2. טור אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרו

ועושין כן כדי שיהא לב כל ישראל שלם כל אחד עם חבירו ולא יהיה מקום לשטן לקטרג עליהם והכי איתא בפרק ט"ו מפרקי ר"א ראה סמאל שלא נמצא חטא בישראל ביום הכפורים ואומר רבון העולם יש לך עם אחד בארץ כמלאכי השרת מה מלאכי השרת יחיפי רגל אף ישראל יחיפי רגל ביה"כ מה מלאכי השרת אין להם קפיצה אף ישראל אין להם קפיצה עומדין על רגליהם ביום הכפורים מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא כך ישראל נקיים מכל חטא מה מה"ש שלום ביניהם כך ישראל ביום הכפורים והקב"ה שומע עדותן מן המקטרגין ומכפר עליהם:

3. דמ"א אורח חיים הלכות יום הכיפורים סימן תרי סעיף ד

יש שכתבו שנהגו ללבוש בגדים לבנים נקיים ביום כפור, דוגמת מלאכי השרת; וכן נוהגין ללבוש הקיטל שהוא לבן ונקי

4. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ג

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו נחלק לשלשה חלקים, מהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה והם הווים ונפסדים תמיד כמו גופות האדם והבהמה והצמחים והמתכות, ומהן ברואים שהן מחוברים מגולם וצורה אבל אין משתנין מגוף לגוף ומצורה לצורה כמו הראשונים אלא צורתן קבועה לעולם בגולמם ואין משתנין כמו אלו, והם הגלגלים והכוכבים שבהן, ואין גולמם כשאר גולמים ולא צורתם כשאר צורות, ומהן ברואים צורה בלא גולם כלל והם המלאכים, שהמלאכים אינם גוף וגויה אלא צורות נפרדות זו מזו.

5. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב הלכה ח

וכל הצורות האלו הן ומכירין את הבורא ויודעים אותו דעה גדולה עד למאד, כל צירה וצורה לפי מעלתה לא לפי גודלה, אפילו מעלה הראשונה אינה יכולה להשיג אמתת הבורא כמו שהוא אלא דעתה קצרה להשיג ולידע אבל משגת ויודעת יותר ממה שמשגת ויודעת צורה שלמטה ממנה, וכן כל מעלה ומעלה עד מעלה עשירית גם היא יודעת הבורא דעה שאין כח בני האדם המחוברים מגולם וצורה יכול להשיג ולידע כמותה, והכל אינן יודעין הבורא כמו שהוא יודע עצמו.

6. תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף יז עמוד א

מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' - יבקשו תורה מפיו. ואם לאו - אל יבקשו תורה מפיו.

7. רש"י במדבר פרשת בלק פרק כג פסוק כג

כעת יאמר ליעקב וגו' - עוד עתיד להיות עת כעת הזאת אשר תגלה חבתן לעינת כל שהן יושבין לפניו ולמדים תורה מפיו ומחיצתן לפני מלאכי השרת, והם ישאלו להם מה פעל אל, ..

8. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק א הלכה א

רבי שמואל בר סוטר המלאכים אין להן קפיצין

9. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד ב

אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם. כתוב בתורתך אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד, והלא אתה נושא פנים לישראל. דכתיב 'שא ה' פניו אליך. אמר להם וכי לא נושא פנים לישראל? שכתבתי להם בתורה. ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. והם מדרקקים [על] עצמם עד כזית ועד כביצה.

10. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פח עמוד ב

ואמר רבי יהושע בן לוי. בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן לקבל תורה בא אמרו לפניו חמודה גנזה שגנזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם. אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים! - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה! - אמר לפניו רבונו של עולם. מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם. - אמר לו: אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה.

11. משנה מסכת יומא פרק ח משנה ט

רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין מי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיה י"ז) מקנה ישראל ה' מה מקנה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

שליחות

12. הכתב והקבלה במדבר פרשת בלק פרק כב פסוק ה

וישלח מלאכים. מלאך הוא שם תאר למי שנמסר לו להשלים מלאכת זולתו והוא עומד תחתיו ובמקומו. והוא מלשון מלאכה שעוסק במלאכת זולתו (געשאָפּטסטראָגער), והנחתו הראשונה על המלאכים העליונים והשכלים הנבדלים העוסקים במלאכת הבורא ית' בעולמו שברא, ובשתוף השם נקראו ג"כ הכחות היסודות הטבעיות הממונים על מלאכת הטבע, מלאכים, כמו עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט (תהלים ק"ד), ונעתק מזה הענין לקרוא ג"כ מלאך כל שליח המשולח בשליחות נכבדת, לעסוק במלאכת המשלח שהיה הוא בעצמו עושה, ואין בו פחיתות וגריעות כבוד למשולח כמו שהוא בעבד ומשרת, וזה מין השליח יקרא ג"כ מלאך (איין געזאנדטער).

13. ימי זכרון עמ' 11-13

אדם נברא בתור שליח. עצם היצירה, הלידה, מכילה בתוכה בהכרח את דבר מינוי השליחות. השבועה שעליה מספרים לנו חז"ל, היא בעצם הנוסחה, שבה נעשה שימוש במהלך מינוי השליחות... את העובדה שמישהו חי בזמן מסויים, בתקופה מיוחדת ובמקום מוגדר, ולא נולד בתקופה אחרת ובנסיבות אחרות, נוכל להבין אך ורק אם נקבל את עצם הרעיון בדבר שליחותו של האדם. ההשגחה יודעת היכן וכיצד יכול הפרט-היחיד על חסרונותיו וכוחות הנפש האצורים בו, לקיים את שליחותו, באילו נסיבות ותנאים ובאיזה חברה יהא זה בכוחו של האדם למלא את שליחותו. ברא העולם פועל בהתאם להלכה האומרת, כי לא יתכן למנות שליח כדי למלא תפקיד, שהוא למעלה מכוחותיו של השליח. זוהי שליחות שאי אפשר לקיימה, והיא מחוסרת כל ערך.

14. פירוש הרבי מלובאביט"ץ ריש וישלח

In the broader sense, we are all shlichim of the Almighty. He placed our souls into our bodies in order for us to carry out a mission here on earth: to perform the mitzvos of the Torah, and to influence our surroundings positively so that the physical world becomes a "home" for God.

15. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מג עמוד א

איתמר, רב אמר שליח נעשה עד. דבי רבי שלא אמרי. אין שליח נעשה עד. מ"ט דבי רבי שילא?
אילמא משום דלא א"ל הוי לי עד. אלא מעתה. קידוש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עד"י. ה"נ
דלא הוו קידושילי אלא. רב אמר. שליח נעשה עד. אלומי קא מאל"מנא למלתיה. דבי רבי שלא אמרי.
אין שליח נעשה עד. כיון דאמר מר. שלוחו של אדם כמותו. הוה ליה כגוטיה.

16. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ע עמוד ב

אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס. וחזר ואמר אל תכתבו - אין דבריו האחרונים כלום. אר"ש בן
לקיש: כותבין ונותנין גט לאלתר, ור' יוחנן אמר: אין כותבין אלא לכשישתפה

17. טור אבן העזר הלכות גיטין סימן קכא

היה בריא בשעה שצוה לכתבו ואח"כ אחזו החולי אין כותבין אותו בעודו בחליו ואם כתבו ונתנהו
בחליו אינו כלום לא שנא מת מתוך החולי לא שנא נתרפא

18. רמב"ם הלכות גירושין פרק ב הלכה טו

אמר כשהוא בריא כתבו גט ותנו לאשתי ואחר כך נבעת ממתינין עד שיבריא וכותבין ונותנין לה, ואין
צריך לחזור ולהמלך בו אחר שהבריא, ואם כתבו ונתנו קודם שיבריא הרי זה פסול.

19. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף עב עמוד ב

גמ'. בעי רמי בר חמא: בעל מהו שיפר בלא שמיעה? ושמע אישה דוקא הוא, או לאו דוקא הוא? ..
תא שמע: האומר לאפוסטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי מכאן ועד שאבא ממקום פלוני הפר, והפר
לה, יכול יהו מופרין? תלמוד לומר: אישה יקימנו ואישה יפרנו, דברי רבי יאשיה; אמר לו רבי יונתן:
מצינו בכל התורה כולה שלוחו של אדם כמותו! ואפילו רבי יאשיה לא קאמר - אלא משום דגזירת
הכתוב הוא: אישה יקימנו ואישה יפרנו, אבל דכולי עלמא - שלוחו של אדם כמותו, והא לא שמיע ליה!

20. אור שמח הלכות גירושין פרק ב הלכה טו

אולם אם נאמר כן, דכיון דעשאו שליח לא איכפת לן במשלח, רק שיהיה ברשותו עדיין, לכאורה תלוי
בזה, אם נאמר דרך הפעולה של השליח הוי כאילו פעל המשלח, אז שפיר צריך המשלח [להיות] בר
קנין ובר דעת באותה שעה שעושה השליח, אז נעשה כאילו פעל המשלח, אבל אם נאמר שהמשלח
הוא עושה השליח כגופו, וידו של השליח חשוב כידו של המשלח. תו איכא למימר, דכיון דכבר נעשה
השליח, לא איכפת לן במשלח אם בר דעת ובר קנין הוא. וכן משמע הך דבפ"ק דתמורה (דף י, א),
א"כ מצינו כו', ושותפין עושין תמורה, כגון דשוו שליח לאקדושי, ועיין רש"י (שם ד"ה א"כ) דהוי מקדש
יחיד, ואם נאמר דהוי כמו דאקדשי אינהו ע"י פי השליח, אם עשו פעולת הקדשו ההקדש שלהן, והלא
על שמם נקרא, והוי מקדישין רבים, וע"כ דמתייחס אל השליח טפי, והוא הבע"ד, וזה סעד נכון:

...ולכאורה הוא פלוגתת בעלי התלמוד בריש פרק האיש מקדש (קידושין) דף (מ"ב) [מ"ג ע"א], רב
אמר שליח נעשה עד, אלומי קא מאל"מנא למלתיה, דבי ר' שילא אמרי אין שליח נעשה עד, כיון
דאמר מר שלוחו של אדם כמותו הוה ליה כגופו, ומייתי אח"כ פלוגתא דתנאי בהא, וקיי"ל שליח נעשה
עד, הרי דבזה פליגי, דר"ש סובר דהשליח נעשה כגופו של המשלח, ורב סבר דרך שהפעולה של
השליח מתייחסת אל המשלח, והוי כאילו נעשה מגוף המשלח, אבל אין השליח בעל דבר שיהא פסול
לעדות, וז"ב..

..ואפשר עוד לומר דתליא בהך דבפרק נערה המאורסה (נדרים דף עב, ב) דבעי בעל מהו שיפר בלא
שמיעה, ופריך מהאומר לאפוסטרופוס כל נדרים שנודרת אשתי כו' הפר לה, דר' יונתן סבר שלוחו של
אדם כמותו, והא לא שמע בעל. והקשה הר"ן (שם ד"ה והא), דכיון ששלוחו כמותו הרי שמיעתו
כשמיעת בעל. ויפה תירץ הרא"ש (שם ד"ה והא), דעל מידי דממילא לא שייך שליחות. ורק קושית

הר"ן כן, כיון דהבעל עשאו שליח והוא המיפר, נעשה כאילו הוא מי שבידו להפר, וא"כ תלוי בשמיעתו, דעל שמיעתו של המיפר קפיד רחמנא, וזה דוקא אם הוא נחשב כבעל דבר, אבל אם רק הפעולה נעשה כאילו פעל הבעל א"כ הוי כהיפר הבעל בשמיעת השליח, וזה לא נכון, דהוי כאילו מיפר הבעל בשמיעת אחר:

21. משנה מסכת אבות פרק ג משנה יד

הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר (בראשית ט) בצלם אלהים עשה את האדם

22. בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו - כז

(כו) ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויירדו בדגת הים ובעוף השמים ובעבקה ובכל הארץ ובכל החמש הרמש על הארץ:

(כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם:

23. רש"י בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

בצלמנו - בדפוס שלנו:

כדמותנו - להבין ולהשכיל:

24. רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ד הלכה ח

נפש כל בשר היא צורתו שנתן לו האל והדעת היתרה המצויה בנפשו של אדם היא צורת האדם השלם בדעתו, ועל צורה זו נאמר בתורה נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כלומר שתהיה לו צורה היודעת ומשגת הדעות שאין להם גולם כמו המלאכים שהם צורה בלא גולם עד שידמה להן,

25. איש האמונה עמ' 14

אין ספק שהמושג "צלם אלקים" שבתיאור הראשון בתורה מתייחס אל כשרונו החאריסמאטי של האדם היוצר. דמיונו של האדם לאלוקים מתבטא בשאיפתו וביכולתו להיות יוצר. האדם הראשון שנברא בצלם אלקים נתברך בתנופה רבתי לפעילות יוצרת ובכוחות כבירים לשם הגשמת מגמה ...ז.

26. דרך חיים מסכת אבות פרק ג משנה יד

שכל דבר שיש לו צלם ודמות יש לו זיו והוא עיקר הצלם והדמות דהיינו האור והזיו של הצלם, וכמו שאמר הכתוב (דניאל ג') וצלם אנפוהי אשתני ואין ספק כי לא היה משתנה התמונה הגשמית, רק כי כאשר יקרה לאדם דבר מה משתנה לו הזיו של הפנים והאור שלו, וזה פירוש הכתוב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו כי דבק בפנים שלו זיו וניצוץ עליון דבק בו ודבר זה הוא צלם אלהים. ובזה מיוחד האדם מכל הנבראים בזיו ואור הצלם, ואין האור הזה אור גשמי כלל אבל הוא אור זיו נבדל אלקי שדבק באדם ועליו נאמר כי בצלם אלהים עשה את האדם, כי השם יתברך נקרא אור כי האור בכל מקום בא על דבר נבדל בלתי גשמי שהרי האור אינו גשמי כלל, ודבר זה ביארנו בהקדמה אצל כי נר מצוה ותורה אור שהאור מורה על דבר נבדל בלתי גשמי, וזהו ענין הצלם שהכתוב רצה לומר כי האדם הזה הגשמי דבק בו ענין נבדל לגמרי בלתי גשמי וזה זיו צלמו. וכמו שמקבל האדם הנשמה העליונה עם הגשם, כך מקבל האדם הגשמי הזיו והניצוץ העליון הזה.

בחירה

27. רמב"ם הלכות תשובה פרק ה הלכה א - ב

הלכה א- רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע, כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין שיהא הוא מעצמו בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע וכיון שכן הוא פן ישלח ידו.

הלכה ב- אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומה"ע ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם

28. תלמוד בבלי מסכת שבת דף פט עמוד א

שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנב, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם? מיד הוודו לו להקדוש ברוך הוא

29. פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק י משנה א

והיסוד החמישי שהוא יתעלה הוא אשר ראוי לעבדו ולרוממו ולפרסם גדולתו ומשמעתו. ואין עושין כן למה שלמטה ממנו במציאות מן המלאכים והכוכבים והגלגלים והיסודות וכל מה שהורכב מהן, לפי שכולם מוטבעים בפעולותיהם אין להם שלטון ולא בחירה אלא רצונו יתעלה, ואין עושין אותם אמצעים להגיע בהם אליו, אלא כלפיו יתעלה יכונו המחשבות ויניחו כל מה שזולתו. וזה היסוד החמישי הוא האזהרה על עבודה זרה, ורוב התורה באה להזהיר על זה.

30. רמב"ן בראשית פרשת בראשית פרק ב פסוק ט

והיפה בעיני, כי האדם היה עושה בטבעו מה שראוי לעשות כפי התולדת, כאשר יעשו השמים וכל צבאם, פועלי אמת שפעולתם אמת ולא ישנו את תפקידם, ואין להם במעשיהם אהבה או שנאה. ופרי האילן הזה היה מוליד הרצון והחפץ שיבחרו אוכליו בדבר או בהפכו לטוב או לרע. ולכן נקרא "עץ הדעת טוב ורע", כי "הדעת" יאמר בלשוננו על הרצון,

31. רמב"ן דברים פרשת נצבים פרק ל פסוק ו

ומל ה' אלהיך את לבבך - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצונם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט):

32. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף טו עמוד א

אחר קיצץ בנטיעות, עליו הכתוב אומר אל תתן את פיך לחטיא את בשרך. מאי היא? חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל, אמר: גמירא דלמעלה לא הוי לא ישיבה ולא תחרות ולא עורף ולא עיפוי, שמא חס ושלוש שתי רשויות הן. אפקוהו למיטטרון ומחיהו שיתין פולסי דנורא. אמרו ליה: מאי טעמא כי חזיתיה לא קמת מקמיה?

33. דברים רבה (וילנא) פרשת דברים פרשה א סימן יז

ד"א דום לה' והתחולל לו אמר רבי יהושע בן לוי בשעה שבאו השונאים להחריב את ירושלים היו שם ששים רבוא של מזיקין והיו עומדים על פתחו של היכל לפגוע בהם כיון שראו את השכינה רואה ושותקת מנין שכתוב (איכה ב) השיב אחר ימינו מפני אויב אף הם נתנו מקום

34. ונתנה תוקף

ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין... כי לא יזכו בעיניך בדין.

35. איגרת השמד

וכאשר עמד המלאך ולמד חובה על יהושע בן יהוצדק בשביל בניו שהיו נושאים נשים שאינן ראויות לכהונה הרחיקו האל, כמו שאמר (זכריה ג' ב'): "יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מוצל מאש"...

36. רש"י בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק ה

וסעדו לבכם - בתורה בבניאים ובכתובים מצינו דפתא סעדתא דלבא. בתורה סעדו לבכם. בבניאים (שופטים יט ה) סעד לבך פת לחם. בכתובים (תהלים קד טו) ולחם לבב אנוש יסעד. אמר רבי חמא לבכם אין כתיב כאן אלא לבכם, מגיד שאין יצר הרע שולט במלאכים:

37. רש"י בראשית פרשת וירא פרק יט פסוק כב

כי לא אוכל לעשות - זהו עונשן של מלאכים, על שאמרו (פסוק יג) כי משחיתים אנחנו, ותלו הדבר בעצמן, לפיכך לא זזו משם עד שהוזקקו לומר שאין הדבר ברשותן:

38. תוספות מסכת שבת דף פה עמוד א

כפה עליהן הר כגיגית - ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה נשמתן

39. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת נח סימן ג

ולא קבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקדוש ברוך הוא את ההר כגיגית שנאמר ויתיצבו בתחתית ההר (שמות י"ט) ואמר רב דימי בר חמא א"ל הקדוש ברוך הוא לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם, ואם תאמר על התורה שבכתב כפה עליהם את ההר והלא משעה שאמר להן מקבלין אתם את התורה, ענו כלם ואמרו נעשה ונשמע מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט אלא אמר להן על התורה שבע"פ שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקדוש ברוך הוא בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו שנא' ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך (דברים ו'),

40. משך חכמה שמות פרשת יתרו פרק יט פסוק יז

(יז) ויתיצבו בתחתית ההר. מלמד שכפה עליהן הר כגיגית (שבת פח, א), פירוש שהראה להם כבוד ה' בהקיץ ובהתגלות נפלאה עד כי ממש בטלה בחירתם הטבעי ויצאה נשמתם מהשגת כבוד ה', והיו מוכרחים כמלאכים בלא הבדל, וראו כי כל הנבראים תלוי רק בקבלת התורה [וכמדומה שכבר עמדו על זה]. ואמר רבא (שבת שם) 'מכאן מודעא רבה לאורייתא'.

41. אלה הם מועדי עמ' 379 יש להבין - שאל הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא - מנין ידע כל אחד

מה יש בלב חבירו עד שיכלו כולם להעיד בלשון רבים: "נעשה ונשמע",

לכאורה היה על כל אחד ואחד לומר: "אעשה ואשמע".

אלא - תירץ הרבי - משל לחבורה של אסירים שנידונו לעונש קשה של מאסר בצינוק בלא מזון ובלא מים.

כעבור יומיים עבר סוהר ליד פתח הצינוק וכאשר ראה את האסירים

החלושים המעולפים למחצה נכמרו רחמיו עליהם ושאל: מי מכם רוצה

לשתות מעט מים?

כולנו!!! ענו האסירים כאיש אחד.

האם יש ספק בתשובתם של האסירים? שאל רבי שמחה בונים - ודאי

כאשר ענו "כולנו" אין זאת אלא שכל אחד ידע בבירור כי זה רצון כולם.

כך גם במעמד הר סיני - סיים הרבי - כאשר אמרו העם וענו יחדיו:

"כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" ידע והבין כל אחד ואחד בבירור כי זה

רצון כולם!

42. משך חכמה בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

(כו) נעשה אדם בצלמנו. הצלם האלקי הוא הבחירה החופשית בלי טבע מכריח, רק מרצון ושכל חפשי. והנה ידיעתו יתברך אינה מכרעת הבחירה, כי אין ידיעתו באה נוספת כידיעה של בשר ודם הבאה מהחושים, רק היא עצמותו יתברך, וכמו שכתב הרמב"ם. והנה, אם כי אין ביכולת בנו להבין איך היא - כי "אילו ידעתיו הייתי" - רק זאת אנו יודעים, שלהבחירה החפשית הוא מצמצום האלקות. שהשם יתברך מניח מקום לברואיו לעשות כפי מה שיבחרו, ושלל ממפעליהם הגזירה וההחלטה בפרטיות. ולכן אמר "אל לבו, נעשה אדם בצלמנו", פירוש, שהתורה מדברת בלשון בני אדם, שאמר נניח מקום לבחירת האדם שלא יהא מוכרח במפעליו ומחויב במחשבותיו, ויהיה בחירי חפשי לעשות טוב או רע כאשר יחפוץ נפשו, ויוכל לעשות דברים נגד מזגי טבעו ונגד הישר בעיני ה'.

43. ספורנו בראשית פרשת בראשית פרק א פסוק כו

כדמותנו. בענין המעשיות שידמה במ קצת לפמליא של מעלה, בצד מה שהם פועלים בידיעה ובהכרה. אמנם פעולתם היא בלתי בחיריית, ובזה לא ידמה להם האדם, ובקצת ידמה האדם לאל יתברך, הפועל בבחירה. אמנם בחירת האל יתברך היא לעולם לטוב, ולא כן הבחירה האנושית. ועם זה, הנה האלהית על אופן נכבד מאד יותר מן הבחירה האנושית. ולכן אמר "כדמותנו" כמו דמותנו לא "בדמותנו" באמת:

44. לב אליהו בספר לעבדך באמת עמ' קעט

אין ספק שכל מעשיהם של המלאכים - מרצונם הגמור נעשים, בלא שום הכרח אלא שהיות שהם זוכים להשגות עליונות בכבוד ה' מחמת היותם ניצבים מול הדר כבוד ה' ותפארתו, אין להם בעולמם דבר, זולת הרצון לקדש את שמו של הקב"ה ולעשות נחת רוח ליוצרים, וכל זולת זה - הבל וריק הוא בעיניהם.

וזוהו שאנו אומרים נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותו בשמי מרום' - אנו מתפללים, שנזכה לקדש את שמך בעולם, עם אותן השגות בגדולת ה' ותפארתו שהמלאכים מקדישים אותו בשמי מרום - השגות שבגינן, כל מחמדי תבל, כאין וכאפס נחשבו אל מול רצון ה'.

ניתוק מגשמיות

45. דרך ה' חלק ד פרק ח אות ה

ה. אמנם ענין יום הכיפורים הוא, שהנה הכין האדון, ברוך הוא, לישראל יום אחד, שבו תהיה התשובה קלה להתקבל, והעוונות קרובים לימחות, דהיינו לתקן כל הקלקולים שנעשו, ולהסיר כל החושך שנתגבר על ידיהם, ולהשיב השבים אל מדרגת הקדושה והקורבה אליו, יתברך שמו, שנתרחקו ממנה על ידי חטאותיהם. והנה ביום זה מאיר אור שבכחו נשלם כל זה הענין, ואמנם הוא אור שלקבל אותו צריך שישמרו ישראל מה שנצטוו ליום זה, ובפרט ענין העינוי, שעל ידו מתנתקים מן הגופניות ניתוק גדול ומתעלים במקצת אל בחינת המלאכים.

46. ספר החינוך פרשת אמור מצוה שיג

משרשי המצוה, שהיה מחסדי השם על כל בריותיו לקבוע להם יום אחד בשנה לכפר על החטאים עם התשובה, וכמו שכתבתי בארוכה בסדר אחרי מות מצות עשה א', ולכן נצטוינו להתענות בו, לפי שהמאכל והמשתה ויתר הנאות חוש המישוש יעוררו החומר להמשך אחר התאוה והחטא, ויבטלו צורת הנפש החכמה מחפש אחר האמת שהוא עבודת האל ומוסרו הטוב והמתוק לכל בני הדעת. ואין ראוי לעבד ביום בואו לדין לפני אדוניו לבוא בנפש חשוכה ומעורבבת מתוך המאכל והמשתה, במחשבות החומר אשר היא בתוכו, שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה, על כן טוב לו להגביר נפשו החכמה ולהכניע החומר לפניו באותו היום הנכבד, למען תהיה ראויה ונכונה לקבל כפרתה, ולא ימנעה מסך התאוות.

ובפרק בתרא דיומא (פ"ה, ב') תנן עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבינו לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו את זו דרש רבי אלעזר בן עזריה מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר שבינו לבין חבירו אין יום הכפורים מכפר אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וגו' ומכל גלוליכם אטהר אתכם ואומר מקוה ישראל ה' מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל עד כאן. ויש לשאול למה אין יום הכפורים מכפר על עבירות שבינו לחבירו. ואי משום שהיה לו לפייסו, העבירות שבין אדם למקום נמי יעשה תשובה ויפייס המקום. ועוד לפעמים שהולך אותו שחטא נגדו למדינת הים ולא ידע אנה הוא או שהוא חולה ואינו יכול ללכת אחריו. אבל רבי עקיבא פירש דבר זה מה שאין יום הכפורים מכפר רק על עבירות שבין אדם למקום. ולכך אמר אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים, כלומר שמה שישראל מיטהרים ביום הכפורים הוא בשביל שיש לישראל דביקות בו יתעלה כדכתיב (דברים ד') ואתם הדבקים בה' אלקיכם, ועל זה אמר אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים כי אין מעלה יותר מזה. והוסיף לומר ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים, שבשביל שישראל הם דבקים לגמרי בו יתעלה דבר זה עצמו הוא הסרת והסתלקות החטא מישראל, כי מאחר שהוא יתעלה לא שייך אצלו חטא מסלק החטא מן הדבקים בו. ולכך ביום הכפורים מפני ענויי נפש והסתלקות הגופניות מישראל ואז יש לישראל דבקות בו יתעלה ודבר זה הוא מסלק החטא מישראל. ולכך קאמר מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה המקוה לא שייך בו טומאה לכך כאשר יתדבק בו לגמרי מבלי שום חציצה בעולם, וכך הקב"ה מטהר את ישראל כי הם דבקים בו יתעלה לגמרי מבלי חציצה מסולק מן הטומאה. וכך הקב"ה המקוה לא שייך בו טומאה לכך כאשר יתדבק בו לגמרי מבלי שום חציצה והפרד כלל, והוא יתעלה מסולק מן החטא ולכך ישראל טהורים על ידי הקב"ה בעצמו. ולכך דוקא עבירות שבינו למקום שנתרחק מן השם יתעלה, השם יתעלה מכפר על ידי שישראל דבקים בו. אבל החטא מצד חברו לא מצד השם יתעלה אין יום הכפורים מכפר, ועל זה אמר אשריכם ישראל על הדביקות הגמור הזה מבלי חציצה כלל עד שנעשים טהורים מאתו

48. באר יוסף שמות

יש ליתן טעם על איסור נעילת הסנדל במקום שהשכינה נגלית, — ע"פ מש"כ בסידור שער השמים לבעל השל"ה ז"ל (והובא בסידור נהורא השלם), וז"ל: ברכה זו שעשה לי כל צרכי כד מסיים מסאנאי, וצרי לתת טוב טעם ודעת השייכות לנעילת מנעלים ברכה זו, וקבלתי ממורי הגאון החסיד מנתיב"ל שהענין הוא כפי מה שאמר דוד המלך ע"ה במעלת האדם, ותחסרהו מעט מאלקים וגו', תמשיליהו במעשה ידיך כל שתי תחת רגליו צונה ואלפים כולם וגו'. הכוונה, כי הקב"ה ברא ד' מדריגות בעוה"ז זו למעלה מזו (א) הדומם. (ב) הצומח עולה עליו ויונק ממנו. (ג) הבעלי חיים עולים על הצומח ואוכלים אותו. (ד) חי מדבר, הוא האדם המושל בבעלי חיים ואוכלם ומשתמש בהם ועולה, וש"ה כל שתי תחת רגליו, ר"ל מאחר שמושל בבעלי חיים צונה ואלפים מכ"ש שמושל בצומח ודומם שתחתיהם, נמצא שהכל תחת רגלי האדם, וכשלוקח האדם העור מהבהמה לעשות מנעלים למדרג כף רגל, מראה ביותר מבואר שהוא המושל הכל תחת רגליו ממש, ומצד הממשלה הזאת נמצא מבואר שנעשו לו כל הצרכים, שהרי מושל הוא בכל מה שיש בעולם, על כן כשנועל מנעליו מברך שעשה לי כל צרכי, עכ"ד; מבואר מזה שנעילת המנעלים מורה על כח הממשלה של האדם, שהקב"ה המשילו להאדם על כל

הבריאה לעשות בהם כרצונו לכל צרכיו.

והנה בירושלמי שבת (פ"י ה"ג) איתא: אמרו על אלעזר בן אהרן הכהן שהיה עמוס בשמן המאור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד בורעו ושמן המשחה באפונדתו, ואם תאמר שהיה קטן, [היינו שלא היתה שררה בידו, לכך ה"י הוא עצמו טוענן בידיו], אריב"ל, כתיב ונשיא נשיאי הלוי אלעזר בן אהרן, דוך דוכנים היה [נשיא נשיאים], ר' יהודה ברבי אמר, אמרכל היה, ולמה נקרא שמו אמרכל שהיה מר על הכל, אלא שאין גדולה בפלטין של מלך, וכ"ה במדרש רבה סוף פ' במדבר: ראה שררה שהיתה בידו ואת סבור מפני שהי אדם גדול ה"י נתון לאחרים שיטענו כו', לאו, אלא הוא עצמו היה טוען שנאמר וכו', להודיעך שאין גאווה לפני האלקים.

וכיון שכבר נתבאר לעיל שענין נעילת המנעלים היא הוראה המראה על האדם שהוא שולט ומושל על כל סוגי הבריאה מן הדומם והצומח עד בעלי החי, לזאת במקום שנגלית השכינה, מקומו של מ"ה הקב"ה, שם אסור בנעילת הסנדל המורה על שררה וממשלה, כי אסור להראות לפני הקב"ה שום שררה וגדולה, וכמו שאמרו שאין גדולה בפלטין של מלך ואין גאווה לפני המקום.

49. שפת אמת דברים שבת תשובה שנה תרנא

קחו עמכם דברים כו' כי הנה עיקר התשובה הוא לתקן השליחות שנשתלח האדם לעוה"ז, וכתוב כאשר ירד הגשם כו' ושמה לא ישוב כי אם הרוה כו' כן יהי דברי כו' כל הפסוק והקב"ה נתן בכל איש ישראל דברים שצריך להוציאם בעולם מנח אל הפועל לעשות בהם פירות ואז ישוב בשליחותו לפני ית'. והוא נשמת אלוקי כמ"ש רז"ל הנשמה בגוף כאזכרות בגילין וכ"כ ואשים דברי בפיר. והנשמה צריכה לתקן המעשים והגוף כמ"ש כי אם הרוה כו' הארץ והולידה כו' ואז תשוב הרוח אליו ית'.

50. משנה מסכת אבות פרק ד משנה ג

הוא היה אומר אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

51. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יח עמוד א

בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון. מאי כבני מרון? הכא תרגימו כבני אמרנא. ריש לקיש אמר: כמעלות בית מרון. (אמר) רב יהודה אמר שמואל: כחיילות של בית דוד. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: וכולן נסקרין בסקירה אחת.

52. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד א

מרגלא בפומייהו דרבנן דיבנה: אני בריה וחברי בריה, אני מלאכתי בעיר והוא מלאכתו בשדה, אני משכים למלאכתי והוא משכים למלאכתו, כשם שהוא אינו מתגדר במלאכתי כך אני איני מתגדר במלאכתו, ושמא תאמר: אני מרבה והוא ממעיט - שנינו: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים

53. נפש החיים הקדמה

בכל דרכיו. היה ממעט כבוד עצמו להרבות כבוד שמים. הן במילי דצבורא. בפרט בעיני הכלל. מודעת שהשליך נפשו מנגד ועסק הרבה יתר על כדי כחו. ואף כי זקן היה. היו ידיו אמונה. עד בא השמש. ואף ככלות כח רח"ל גם על משכבו בחליו. רעיוניו סליקו. ועיניו היו נשואות השמימה. לשתף שם שמים בצערא דהכלל והפרט. בגנוחי ואנחות בשברון מתנים. ואנחותיו הרבות בזה היו שוברות כל גוף השומע. (והיה רגיל להזכיר אותי על שראה שאינני משתתף בצערא דאחרינא. וכה היה דברו אלי תמיד שזה כל האדם לא לעצמו נברא. רק להועיל לאחרני ככל אשר ימצא בכחו לעשות). וזן והורה. אוהב שלום. ורודף שלום. אוהב את הבריות וקרבן לתורה

54. גור אריה דברים פרשת ראה פרק יד פסוק א

ואם תאמר, מאי ענין זה לזה - שלא יעשו אגודות, ולא יתגודדו. ולא תמצא בתורה כך, שני דברים דלא שייכי בהדדי. ויראה שאין זה קשיא, דודאי שייכי שפיר יחד, שכמו שהגדידה מחלק גוף האדם - עד שאין בשרו אחד ושוה, כך כשנחלק הבית דין שהוא בעיר אחת, חציים מורים כבית הלל, וחציים כבית שמאי, כאילו גופו של אדם מחולק.

55. דרך מצותיך לבעל צמח צדק- אהבת ישראל

וההתכללות הזאת הוא כשהאדם מראה בעצמו ובגופו כן שאוהב רעהו כאיברים הכלולים זה מזה ושלי שלך כי עצמו ובשרו הוא, משא"כ כששונא לא' מישראל בלבו הרי הוא מפריד מנפשו אותו חלק של זולתו הכלול בו ודוחהו מעליו בשנאה זו ששונאו ומסלק רצונו ממנו, וממילא יש פגם וחסרון בנפשו שנחסר בו החלק הנ"ל ונעשה בעל מום כי באמת כל אבר פרטי כלול מתרי"ג והיינו מהתכללות זולתו בו, ועל ידי השנאה הוא מפריד ממנו אותו חלק הפרטי ואז אינו יכול לעלות לרצון לפני ה' וכדכתיב אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב..

56. משנה מסכת אבות פרק ב משנה ד

הוא היה אומר עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו בטל רצונך מפני רצונו כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך.

57. מכתב מאליהו ח' א עמ' 113

פרק ב: נקודת הבחירה.

כששני עמים נלחמים, הנה המלחמה היא במקום מערכתה. כל מה שאחורי צבא העם האחד הוא כולו תחת רשותו ואין לו שם שום ניגוד כלל, וכן מה שהאחורי השני כולו ברשות השני. אם האחד ינצח פעם בקרב, וידחה את השני מרחק מה, אזי בהתחדש הקרב יהיה במקום שיעמדו שניהם או, אבל במקום שרכש לו הראשון שם אין עוד מלחמה כי הוא ברשותו. הרי שבפעל יש רק חזית אחת, ובכח, כל שטח שתי המדינות הוא מקום הקרב.

כן הוא גם בענין הבחירה. כל אדם יש לו בחירה, היינו בנקודת פגישת האמת שלו עם האמת המדומה, תולדת השקר. אבל רוב מעשיו הם במקום שאין האמת והשקר נפגשים שם כלל. כי יש הרבה מן האמת שהאדם מחונך לעשותו, ולא יעלה על דעתו כלל לעשות התייפך, וכן הרבה אשר יעשה מן הרע והשקר, שלא יבחין כלל שאין ראוי לעשותו. אין הבחירה שייכת אלא בנקודה שבין צבאו של היצה"ט לצבאו של היצה"ד. הרבה נכשלים תמיד בלשון הרע, מפני שהורגלו בו, ולא יעלה על דעתם כלל כי רע הוא. ואותם אנשים עצמם לא יבוא לפניהם יצר הרע להציע להם מחשבת חילול שבת, ביטול תפלה, וציצית ותפלין, וכדומה. והיינו משום שבשבת, ותפלין, וציצית, נתחננו והורגלו כל כך עד שאין כניסה שם ליצר הרע.

אמנם נקודה זו של הבחירה אינה עומדת תמיד על מצב אחד, כי בבחירות הטובות האדם עולה למעלה, היינו שהמקומות שהיו מערכת המלחמה מקודם, נכנסים לרשות היצה"ט, ואז המעשים הטובים שיוסיף לעשות בהם יהיה בלי שום מלחמה ובחירה כלל, זהו "מצוה גוררת מצוה"; וכן להיפך, הבחירות הרעות מגרשות היצה"ט ממקומו, וכשיוסיף לעשות מן הרע הוא יעשנו בלי בחירה, כי אין עוד אחיזה ליצה"ט במקום התוא. והוא "או"ל (אבות ד', ב') "עבירה גוררת עבירה", וכן "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה התירה לו" (יומא פ"ו:).

58. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף סד עמוד א

יתבו תלתא יומא בתעניתא, בעו רחמי. - נפל להו פיתקא מרקיעא, דהוה כתיב בה אמת. אמר רבי חנינא: שמע מינה חותמו של הקדוש ברוך הוא אמת. נפק כגוריא דנורא מבית קדשי הקדשים. אמר להו נביא לישראל: היינו יצרא דעבודה זרה

59. משך חכמה דברים פרשת עקב פרק י פסוק כ

זה הענין נקרא "ובו תדבק", שכיון שיצייר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהשי"ת, ומרגיש השי"ת בעניניו יותר ממה שמרגיש האדם בעצמו, וכמו שדרשו על (שמות ג, ז) "כי ידעתי את מכאוביו", ובאגדת בראשית על "מה אקוב" וכו'. אז האדם בטוח ונח, ואינו דואג מאומה לעניניו, כי מה יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו, ומרגיש בהעדריו כביכול! וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת בבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל. וכמו שאמרו על קרא (תהלים לב, י) "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנהו" - אפילו רשע ובוטח בה', חסד יסובבנהו (ילקוט לתהלים שם רמז תשיט), שבענין שהוא בוטח יושיענו ה' מצד החסד.